

Радничка класа је костур нашег система

Растко Закић

Круг се полако и неумитно затвара. Исти они горљиви борци који су се залагали за поштовање основног демократског права на слободу говора, мишљења и окупљања сада доносе антидемократски закон о информисању и најављују уредбе којима ће бити у великој мери ограничено право на окупљање незадовољних и ојађених радника.

Нови закон о информисању изазвао је многобројне полемике, али је при томе најаву доношења критеријума за окупљање радника остала без озбиљнијих реаговања. Нису се огласиле ни увек дежурне организације за заштиту и одбрану људских права. То за њих није толико битно питање као што је суочавање са прошлошћу и доказивање колективне кривице српског народа. Реаговали су одлучније и гласније само поједини синдикални функционери, што је било и очекивано, али је недопустиво да ова изузетно рестриктивна и недемократска најаву ограничавања права на окупљање није изазвала много већа оспоравања у редовима наших странака. Вероватно немају времена од силних саопштења која свакодневно штанцују.

Радништво у Србији је након две деценије од почетка транзиције сведено на ниво класне свести из времена лудистичког покрета. Само што они сада не уништавају машине, већ примењују балканску варијанту лудизма – самосакаћење, и то само да би привукли озбиљнију медијску пажњу.

Као главно упориште овакве одлуке наводи се стари бирократски аргумент да се мора грађанима престонице обезбедити право на слободно кретање. Овај лицемерни разлог коришћен је издашно и у време старог режима када су се одвијале највеће антирежимске демонстрације и када нису поштоване никакве уредбе и правила о ограниченом и каналисаном окупљању грађана. Сада је вероватно, судећи по реаговањима наших властодржаца, дошло време да се у друштву uvede ред и овај подухват ће почети најавом доношења критеријума за окупљање незадовољних радника.

Након представљања нових социјалних мера владе – повезивање радног стажа, једнократна помоћ у износу од 5.000 динара, измирење дуга за здравствене доприносе, конвалидација дуга, министар за рад и социјалну политику сматра да разлога за веће испољавање радничког и грађанског незадовољства нема. Премијер Мирко Цветковић је недавно изјавио да је уверен да неће доћи до најављене вруће политичке јесени, јер по њему и нема стварних разлога за то. Ако би и дошло до ширих протеста, најављеном уредбом би раднички протести били пацификовани и контролисани јер не би било дозвољено окупљање радника испред зграде владе и министарстава.

„Не бојим се социјалних нереда нити је ово мера која би требало да забрани протесте и јавна окупљања. Мера утврђивања критеријума за одржавање штрајкова није мера забрана скупова, већ потреба да се уведе ред и да се они каналишу у оно што треба да буду“, рекао је у образложењу најаве доношења ове уредбе премијер Владе Србије. Министар Расим Љајић је био још конкретнији. „Усвајањем ових владиних мера неће бити разлога за веће протесте и штрајкове, као и већу социјалну нестабилност ... Али ако до протеста и штрајкова дође у ширем обиму као најављивана јесен радничког незадовољства, уредбом би раднички протести били обуздани и сведени на појединачне и изоловане социјално неартикулисане изливе незадовољства ... Свако има право да изрази своје незадовољство, али нема свако право да блокира саобраћајнице и пруге. То не само да би додатно дестабилизovalo прилике, већ ствара непожељну ширу друштвену кризу, а ствара се и знатна материјална штета.“

Шира друштвена криза је створена и она разорно делује и управо је пљачкашки карактер приватизације један од главних покретача продубљавања кризе. Зато и овакве изјаве најодговорнијих државних функционера само указују на то да је влада пре свега недовољно свесна реалне ситуације у којој се ова земља налази, али је у исто време спремна и одлучна у намери да брани утврђени властодржачки положај, а да при томе нема капацитета, а ни одлучну политичку вољу да решава нагомилане проблеме.

Садашњи закон о окупљању грађана прецизно одређује да штрајкови нису дозвољени на местима где се угрожава безбедност људи и имовине, а штрајкови могу бити организовани само на простору примереном за јавна окупљања, тамо где окупљање не доводи у питање обављање јавног саобраћаја, угрожавања здравља и јавног морала. Јавни скуп се може одржавати између 8 и 14 часова, као и између 18 и 23 часова, као два полувремена или подужи родитељски састанак, и не може трајати дуже од три часа, при чему окупљање мора претходно да се пријави МУП-у. Очигледно је да је влада чврсто решила да реактивира већ постојећи закон. Како ће овим критеријумима бити третирано радници који кажу да су гладни и не могу да прехране своје породице, да ли

ће они бити упућивани да протестују испред народних кухиња? Већина досадашњих радничких окупљања одржавана је већ читаву деценију мимо постојећег рестриктивног закона. Сада када прети реална опасност да се ови протести додатно радикализују и прошире као талас социјалног незадовољства влада је решила да донесе социјалне мере и формира дежурне радне групе за гашење социјалног пожара. При томе није прихватљива често помињана оцена да се радници буне само због непримљених плата, они су пре свега заинтересовани за своју и будућност приватизованих фирми, али и целокупног друштва. Радницима је јасно да они не остају само без плата и посла, они знају да остају без личне и породичне перспективе, будућности и људског достојанства.

Међутим, питање је зашто се радници окупљају испред Владе Србије и зграда министарстава за привреду и финансије. Одговор је веома једноставан. Зато што те државне установе месецима не обраћају пажњу на њихов тежак социјални положај и безнађе у које све више тону. Синдикат је још једном показао да није успео да се отргне од државне контроле. Фингирање социјалног дијалога само даје шири простор влади да се консолидује и доноси често изнуђене потезе у области социјалне политике. Зато и није случајно што се појављује хоризонтално повезивање фабрика које су у штрајку јер им је постало јасно да морају да чвршће и одлучније артикулишу своје захтеве не само на социјалном пољу већ и у области политичког одлучивања.

Председник скупштине Уније послодаваца Небојша Атанацковић подржава намеру владе да ограничи право на окупљање незадовољних радника. „Реч је о сасвим исправној одлуци. Грађани Србије изложени су малтретирању приликом разних протеста јер због блокаде саобраћајница не могу да стигну до свог одредишта. Без обзира на то да ли су радници који протестују у праву или не, немају право да својим поступцима онемогућавају слободу кретања другим људима.“ Наравно да ће послодавци први подржати овакве намере социјално одговорне владе, али ко је одговоран што се раднички протести маргинализују, претварају у својеврсни мартириј и вишемесечну агонију, док Агенција за приватизацију непрестано издаје саопштења о успешно вођеној приватизацији. Зато је и долазак радника пред седиште владе, министарстава и Агенцију за приватизацију последње средство радничке борбе. Њихова окупљања су вапај обесправљених и тешко експлоатисаних људи. С друге стране радници су изложени најгрубљим облицима експлоатације, остављени на милост новим газдама који наравно штите искључиво своје интересе. Овакву позицију најбоље је недавно изразио премијер Црне Горе Мило Ђукановић: „У сваком друштву у транзицији је већина остала на неки начин незадовољна са неизбежном завишћу према мањини, која је транзициони период, умешније од других, искористила за стицање богатства или неких других друштвених привилегија.“

То је социјални и политички процес о коме се невољно изјашњава социјално одговорна

влада јер она и даље доследно подржава досадашњи модел приватизације и деловање Агенције за приватизацију. А социјална ситуација је више него драматична јер се у Србији дешава да људи све чешће и отвореније говоре да гладују, а из месеца у месец расте број сиромашних и незапослених. Влада се при томе бави доношењем критеријума за организовање радничких протеста како они не би нарушавали донете мере којима купује социјални мир. Тешко да ће актуелна, социјално одговорна коалициона влада додељивањем помоћи од 5.000 динара успети да озбиљније и трајније амортизује све веће незадовољство људи који након „успешних приватизација“ нису добили плате по неколико година.

О дубини кризе сведочи и Дарко Маринковић који се већ дуго бави анализом процеса у нашем синдикалном покрету. „То је лажна слика. Јер српска привреда не постоји. Страх од губитка посла је највећа фобија 21. века. Извор тог страха је осећај да, у потрошачком друштву, кад немаш посао, фактички немаш ни живот. Зато се радници убијају. Зато је данас у Србији живот веома скуп, а главе јефтине, јер сиромашни лако и брзо умиру. И зато је Србија најопаснија за живот од свих држава у транзицији. Што је најгоре, ми смо тек на почетку, јер српски олигарси не желе промене, не желе у ЕУ. То би био улазак у нови систем живота, који они не би могли да контролишу. Промене се зато одвијају веома споро и с пуно проблема.“

Сведочанство радника „Будимке“ Сретена Ђоковића најбоље оцртава укупни положај радништва у многим „успешно“ приватизованим фабрикама. „Људи, сад је најбоље бити у затвору. Имаш ручак, имаш вечеру, имаш доручак, кревет. Постали смо беда обична, држава ништа не предузима, а и што би предузимали када смо обична шака јада, ко чује шта ми данас овде причамо, кога брига што немамо леба да једемо. Сину и мени фирма дугује за плате милион и по динара, син болестан, не може да овери здравствену књижицу, али кога је брига за то. Вагони јабука труну по селима, бацају људи купину у потоке. Јој грехоте, јој срамоте и од бога и од људи... Цркни, сиротињо.“

После овакве радничке исповести није потребан неки посебан социолошки увид у стање радништва у актуелним процесима наше транзиције која и даље истрајава на почетним идејама псеудолибералног економског концепта, бранећи доминантан и монополистички положај водећих пословних људи који су мимо било какве институционалне контроле постали један од одлучујућих политичких фактора у нашој земљи. Тако смо често доведени у позицију немоћних сведока најсуровијих облика дивље приватизације, али и пљачкашке спреге политике и тзв. контроверзних пословних људи. Пре свега се морамо ослободити погубног начина вођења економске и социјалне политике. Небојша Катић је у својим коментарима профилисао ургентност ове потребе: „Неолиберална доктрина на којој је почивала српска економија, по којој ће приватизација, либерализација и тржиште решити све проблеме, доживела је слом. Потребне су нове идеје.“ Да, потребне су нове

Јесен радничког незадовољства на Ушћу

Пише: Маринко М. Вучинић
субота, 12 септембар 2009 14:23

идеје, али и јасно профилисане политичке снаге, трајне и стабилне институције и људи који ће интерес свог народа ставити испред својих пословних и тајкунских подухвата.